

Sveriges ekonomiska tillväxt i jämförande belysning*

1. Introduktion

Vid en jämförelse med andra länder var Sverige ett mycket rikt land vid krigsslutet 1945. Tillväxttakten i svensk ekonomi var också mycket hög under 1950- och 1960-talen, vilket ledde till att Sverige i slutet av 1960-talet var ett av jordens allra rikaste länder. Så är inte längre fallet,¹ vilket har stimulerat till en debatt mellan svenska samhällsvetare.

Den svenska debatten har förts på två olika nivåer. Å ena sidan har det förts en livlig debatt om huruvida Sverige kan sägas släpa efter andra jämförbara länder i tillväxt. Å andra sidan har det diskuterats huruvida den svaga tillväxten – om den nu varit svag – kan förklaras av att den svenska ekonomins struktur på avgörande punkter, inte minst vad gäller offentlig sektors storlek, skiljer sig från andra OECD-länder.²

Syftet med denna artikel är begränsat till att belysa den första av dessa två aspekter: Har svensk ekonomi vuxit långsamt i jämförelse med andra industriländer, dvs släpar Sverige efter?

I avsnitt 2 görs en genomgång av Sveriges ekonomiska tillväxt för att ta reda på huruvida och i vilken utsträckning Sverige haft en svag tillväxt under de senaste decennierna. Avsnitt 3 ägnas åt en kritisk genomgång av Walter Korpi's huvudtes i en tidigare artikel i *Statsvetenskaplig Tidskrift* (Korpi 1996), att svensk ekonomisk tillväxt i det stora hela varit jämförbar med tillväxten i andra länder. Avsnitt 4 innehåller en kort sammanfattning och mina slutsatser.

2. Den svenska tillväxten

Vid mitten av 1800-talet var Sverige ett av Europas fattigaste länder, men den industrialiseringsprocess som tog rejäl fart under början av 1870-talet blev basen för en sekellång period

Tabell 1. Årlig genomsnittlig tillväxttakt i BNP, BNP per capita och BNP per sysselsatt i Sverige, OECD och OECD Europa, 1970–96 (%).

	BNP	BNP per sysselsatt	BNP per capita
Sverige	1,66	1,63	1,27
OECD	2,71	1,79	1,80
OECD Europa	2,38	1,90	1,80

Source: *OECD National Accounts, Main Aggregates, Vol. 1, 1998, OECD Labor Force Statistics, 1992 och 1997. OECD Economic Outlook, december 1997.*

av i stort sett obruten ekonomisk tillväxt. Den svenska tillväxten var exceptionellt snabb jämfört med andra rika länder under perioden 1870–1950, och även om man utsträcker jämförelsen till 1970 hade Sverige den snabbaste ökningen i arbetsproduktiviteten och den näst snabbaste tillväxten efter Japan (Maddison 1982).

Den svenska tillväxttakten började sjunka i jämförelse med andra länder omkring 1970. Ur tabell 1 framgår att BNP-tillväxten i Sverige endast varit 61 procent av takten i OECD som helhet från 1970 till 1996. Vad gäller BNP per capita är skillnaden något mindre, tillväxttakten är där ungefär 70 procent av takten i OECD som helhet. Jämförelsen med de två länderaggregaten ser ur svensk synvinkel mest förmånlig ut vad gäller BNP per sysselsatt. Emellertid beror detta i sin helhet på det extrema sysselsättningsfallet (nästan 600 000 jobb) under perioden 1991–93. Sysselsättningen har efter en viss återhämtning åter (våren 1997) fallit tillbaka till bottenläget 1993–94, vilket gjort att tillväxten i BNP per sysselsatt i princip varit snabb under hela 1990-talet.

Vilken effekt har då den lägre svenska tillväxten haft på utvecklingen av vår levnadsstandard jämfört med andra industriländer? Att jämföra inkomstnivåer är svårare än att jämföra tillväxttakter mellan länder. Den bästa jämförbarheten uppnås sannolikt när man

Tabell 2. Köpkraftsparitetsjusterad BNP per capita i OECD-länderna, 1970, 1990 and 1995 (OECDs genomsnitt = 100).

1970		1990		1995	
Rang	Index	Rang	Index	Rang	Index
1	Schweiz 154	1	Luxemburg 143	1	Luxemburg 159
2	USA 148	2	USA 137	2	USA 138
3	Luxemburg 131	3	Schweiz 133	3	Schweiz 127
4	Sverige 115 (106*)	4	Kanada 114	4	Norge 121
5	Kanada 108	5	Japan 110	5	Danmark 112
6	Danmark 106	6	Norge 109	6	Japan 110
6	Frankrike 106	7	Frankrike 108	7	Kanada 109
8	Australien 104	7	Island 108	7	Österrike 109
8	Holland 104	9	Sverige 106 (95*)	9	Belgien 108
10	Nya Zeeland 101	10	Österrike 104	10	Tyskland 106
11	Storbrit. 98	11	Danmark 103	11	Island 104
12	Belgien 95	12	Belgien 102	11	Frankrike 104
12	Tyskland 95	12	Italien 102	13	Italien 102
14	Österrike 91	14	Finland 101	14	Holland 101
15	Italien 89	15	Tyskland 100	15	Australien 99
15	Norge 89	15	Holland 100	16	Sverige 95 (84*)
17	Finland 86	15	Australien 100	16	Storbrit. 95
18	Japan 85	18	Storbrit. 99	18	Finland 89
19	Island 83	19	Nya Zeeland 84	19	Nya Zeeland 87
20	Spanien 67	20	Spanien 74	20	Irland 85
21	Irland 56	21	Irland 70	21	Spanien 74
22	Grekland 53	22	Portugal 59	22	Portugal 67
23	Portugal 47	23	Grekland 57	23	Grekland 61
24	Mexiko 37	24	Mexiko 32	24	Mexiko 35
25	Turkiet 28	25	Turkiet 29	25	Turkiet 29

* när Mexiko och Turkiet exkluderas.

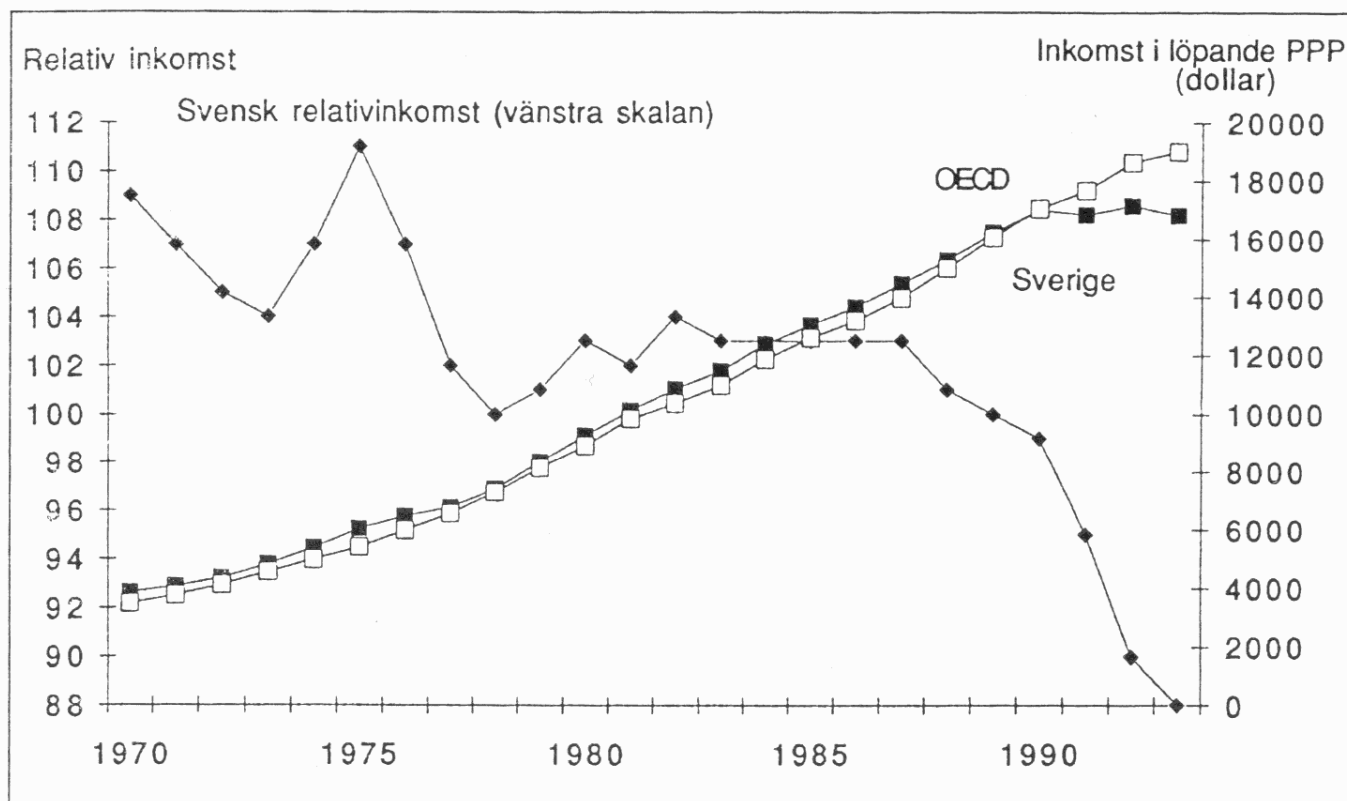
Källa: OECD National Accounts, Vol 1, 1996; Main Economic Indicators, 1996:2.

använder sig av OECD:s per capita-jämförelser där hänsyn tas till att prisnivåerna varierar mellan länder, s k köpkraftsparitets- eller PPP-justerade (PPP = *purchasing power parity*) siffror. Tabell 2 visar tydligt hur BNP per capita i Sverige utvecklats mycket ofördelaktigt. År 1970 hade Sverige den fjärde högsta genomsnittsinkomsten i OECD. Redan 1990 hade den svenska inkomstnivån fallit till nionde plats. Man skall då betänka att detta år var ett extremt överhettningsår med 1,5 procents arbetslöshet och 90-talskrisen hade ännu inte satt några spår i de svenska siffrorna. År 1995 hade den svenska inkomstnivån sjunkit till 16:e plats i OECD. Preliminära siffror avseende PPP-justerad BNP per capita för 1997 anger att Sverige fallit tillbaka till artonde plats, sex procent under OECD-snittet (OECD Main Economic Indicators, 1997:2).

Jämförbarheten med andra rika länder ökar om vi tar bort de två utvecklingsländerna Turkiet och Mexiko. Vid en sådan jämförelse hade den svenska genomsnittsinkomsten redan 1990, under den icke uthålliga överkonjunktur vi då hade, fallit till en nivå fem procent under OECD-snittet för utvecklade länder, och år 1995 låg den svenska nivån 16 procent under detta genomsnitt.

För att få en mer fullständig bild av Sveriges relativa tillväxt, är det fruktbart att även titta på Sveriges relativa inkomstutveckling under hela perioden sedan 1970 och inte bara som i tabell 2, göra nedslag vid tre enstaka tillfällen. I figur 1 (vänstra skalan) ser vi då att det fanns en klart nedåtgående trend i Sveriges relativa rikedom även innan 90-talskrisen brutit ut.

Sammanfattningsvis visar analysen i detta avsnitt att tillväxttakten i Sverige var jämför-

Figur 1. Köpkratsparitetsjusterad BNP per capita i Sverige relativt OECDs genomsnitt (vänstra skalan, OECD = 100) och nominell köpkraftsparitetsjusterad BNP per capita i Sverige och OECD (högra skalan), 1970–1993.

Anm: Denna figur är reproducerad från Henrekson (1996). Anledningen till att någon uppdatering ej gjorts är att det skulle minska jämförbarheten med Korpi (1996). I denna tabell är Mexiko ej inkluderat i OECD-aggregatet. Källa: OECD National Accounts, Main Aggregates, Vol. 1, 1994 (1970–92 för indexserien), OECD Purchasing Power Parities and Real Expenditures. EKS Results Vol. 1, 1995 (1993 för indexserien) och OECD National Accounts 1960–1993, 1995.

bar med genomsnittet för de utvecklade länderna fram till 1960-talet. De data som presenterats här visar dock tydligt att tillväxten sedan 1970 legat klart under OECD-genomsnittet. Den ackumulerade effekten av den lägre tillväxttakten är stor. Vid en PPP-justerad jämförelse av per capita-inkomsten hamnar Sverige på den nedre halvan bland OECD-länderna. Således visar statistiken tydligt att den svenska ekonomin under det senaste kvartssektlet växt långsammare än ekonomin i andra jämförbara länder. Hur kan då Walter Korpi i denna tidskrift och i ett stort antal andra publikationer påstå motsatsen? I nästa avsnitt kommer jag att förklara och kritiskt utvärdera hur det är möjligt för Korpi att presentera de resultat han gör och därmed också dra sina slutsatser om den ekonomiska politiken och påstå att de ekonomiska forskarna brister i objektivitet.

3. Hur kan det vara möjligt att hävda att Sverige inte släpar efter?

Genom att välja olika kombinationer av tidsperioder, tillväxtmått, deflatorer och jämförelseländer är det möjligt att förmedla olika intryck vid internationella tillväxtjämförelser. I detta avsnitt syftar jag i första hand till att försöka blottlägga de strategiska val Walter Korpi gjort för att kunna presentera Sverige såsom en icke-eftersläntrare ur tillväxtpunkt, de data till trots som jag presenterat ovan.

Låt oss först bara säga att Korpi medger att Sverige haft en svag utveckling efter 1991, men han hävdar också att "sklerosdiagnosen", dvs att svensk ekonomi hade tillväxtproblem till följd av bl a en för stor offentlig sektor och en överreglerad ekonomi, var en etablerad sanning i Sverige på basis av OECD-data som endast sträckte sig till 1991. Han menar dock att dessa data egentligen inte tillät slutsatsen

att Sverige släpade efter, och därmed fanns ingen faktamässig grund för någon sklerosdiagnos. Eftersom detta påstående är av avgörande betydelse kommer jag att behandla det ur flera synvinklar i det följande.

3.1 Val av "lämpliga" tidsperioder

Den relevanta frågeställningen här är Sveriges tillväxt jämfört med *andra* länder under de senaste decennierna. Startpunkten för en jämförelse skall därför väljas mot den bakgrunden och 1970 brukar i regel betraktas som en vattendelare i detta avseende.³ Korpi väljer istället att starta jämförelsen 1973 och han använder 1989 som slutår. Det är visserligen sant att 1973 ofta används som en brytpunkt vid tillväxtjämförelser. Skälet till detta är att den genomsnittliga tillväxttakten i i-länderna sjönk efter den första oljekrisen. Här är dock frågeställningen annan, nämligen om just Sveriges tillväxttakt blivit lägre i förhållande till andra jämförbara länder. Då är 1970 ett lämpligt startår.

Korpi väljer att redovisa åren 1990 och 1991 separat p g a att dessa år ses som exceptionella och därför inte bör dra ner det långsiktiga genomsnittet. Ett sådant förfarande är helt omotiverat: "sklerosförespråkarna" har ju hävdade att Sverige har ett långsiktigt tillväxtproblem. Därför gäller rent statistiskt att ju kortare tidsperioden är, desto svagare blir kritiken mot dem. Som framgår av figur 1 börjar Korpi sin jämförelse när Sverige var i en relativt djup recession (1973) och avslutar den när Sverige befann sig i en extrem, icke-uthållig högkonjunktur.

Om man inte tycker 1970 är ett bra startår, eftersom det var ett högkonjunkturår, så är det lämpligare att starta jämförelsen några år tidigare, exempelvis 1965 då de första tecknen på underliggande svagheter i svensk ekonomi började bli synliga (Bergström 1982), än år 1973. Som framgår i Henrekson (1996) visar en jämförelse av tillväxten i BNP, BNP per sysselsatt och BNP per capita från 1965 till 1991 eller 1993 också på en långsiktig svensk eftersläpning.

Sålunda innebär Korpis fokusering på perioden 1973–89 att han utesluter två perioder av

svag ekonomisk tillväxt i Sverige (1970–73 och åren efter 1989). Därmed blir bilden av Sveriges långsiktiga utveckling alltför gynnsam. I detta sammanhang är det också lämpligt att kommentera Steve Dowricks (1996: 1777) slutsats att "on balance it seems reasonable to conclude that *at least up until 1990*, there is nothing in the Swedish growth performance which suggests substantial underperformance." För det första bör noteras att Dowrick avser perioden 1950–90, men diskussionen har ju aldrig handlat om den perioden. Svenska ekonomer har endast hävdade att det skett en eftersläpning sedan 1970. Eftersom svensk ekonomi hade en mycket stark utveckling under 1950- och 60-talen är det knappast förvånande att eftersläpningen när två starka och två svaga decennier summeras i genomsnitt inte blir särdeles stor. Dowrick stöder sig också på en PPP-jämförelse i konstanta priser. Detta gör att ett över tiden försämrat bytesförhållande (terms-of-trade) för ett land inte får genomslag vid en jämförelse. Som framgår av Jakobsson (1996) är en viktig del av Sveriges eftersläpning den svaga prisutvecklingen på svenska produkter; för att sälja en viss kvantitet har vi långsiktigt tvingats sänka våra relativa priser och därmed våra relativa löner.

3.2 En långsiktigt låg tillväxt förklaras med politikmisstag

En implicit utgångspunkt för dem som oroar sig för Sveriges långsamma tillväxt är att det är ett symptom på underliggande strukturella svagheter i svensk ekonomi (se t ex Lindbeck m fl 1993). Korpi hävdar å andra sidan att den svenska eftersläpningen (om den alls finns) främst skall tillskrivas specifika misstag i den ekonomiska politiken, exempelvis en alltför kraftfull ekonomisk åtstramning åren 1970–71 och en alltför stram anti-inflationspolitik 1990–91. Om man ej gjort dessa misstag så skulle den genomsnittliga tillväxttakten varit högre, och eftersom det är fråga om misstag är det legitimt att utesluta dessa år.

Denna ståndpunkt är ohållbar. För det första har politikmisstag gjorts även i andra länder

och för att få en rättvisande jämförelse bör effekterna av dessa i så fall också rensas bort. För det andra är det fullt möjligt att de underliggande svagheterna i ekonomin manifesterar sig i form av återkommande kriser snarare än i en över tiden stabil negativ tillväxtskillnad mot andra länder. Givet att det är möjligt att med hjälp av stabiliseringspolitiken under en tid uppskjuta strukturella reformer, är det i själva verket troligt att underliggande svagheter i första hand manifesterar sig i form av återkommande kriser.

Bilden av att så är fallet förstärks också av att en makroekonomisk kris inte har följts av ett antal år av mycket hög tillväxt och därmed ett återtagande av förlorad mark. Istället har kriserna lett till ett permanent fall i Sveriges relativa per capita-inkomst.

3.3 Hänvisning till upphinnarfaktorn

Den s k upphinnarhypotesen (*catching up*) anger att när produktivitetsnivån är högre i ett eller flera länder, är det möjligt för länderna i den senare gruppen att påbörja en upphinnarprocess.⁴ Huvudskälet till detta antas vara att de fattigaste länderna har möjlighet att imitera de rikare ländernas mer avancerade produktionsteknik. Genom att hänvisa till upphinnarfaktorn menar Korpi att Sveriges tillväxt i första hand skall jämföras med de i utgångsläget allra rikaste länderna istället för med alla OECD-länder. Detta är motiveringen för den jämförelse med "sex rika europeiska länder"⁵ som Korpi gör. Även om vi accepterar upphinnarargumentet är det svårt att, utifrån tabell 2, förstå varför USA, Kanada och Luxemburg i så fall inte finns med vid jämförelsen.

Det står helt klart att upphinnarfaktorn spelade stor roll under 1950- och 60-talen, men det finns också belägg för att dess effekt är mindre relevant sedan början av 1970-talet (Abramovitz 1986; Hansson och Henrekson 1994). Således blir en jämförelse begränsad till de länder som var allra rikast 1970 missledande. Exempelvis blir det ju därigenom möjligt att avstå från att jämföra Sverige med Japan, som under perioden vuxit så snabbt att det blivit mycket rikare än vi. Under alla omstän-

digheter bör betonas att upphinnarhypotesen handlar om en minskad skillnad mellan de rikaste länderna och de övriga. Däremot följer inte omkastningar i rangordningen mellan länder från teorin. Teorin kan definitivt inte användas till att förklara hur ett av de rikaste länderna på drygt 25 år föll från fjärde till artonde plats i inkomstnivå.

Slutsatsen av dessa överväganden är att en rättvisande utvärdering av Sveriges relativa tillväxt inte kan begränsas till en jämförelse med en handfull länder som var rika i utgångsläget. I avsaknad av starka argument för motsatsen är det rimligast att jämföra både med breda aggregat som i tabell 1 och med alla OECD-länder som i tabell 2.

3.4 Nivåjämförelser utifrån faktiska växelkurser och absolut istället för relativ tillväxt

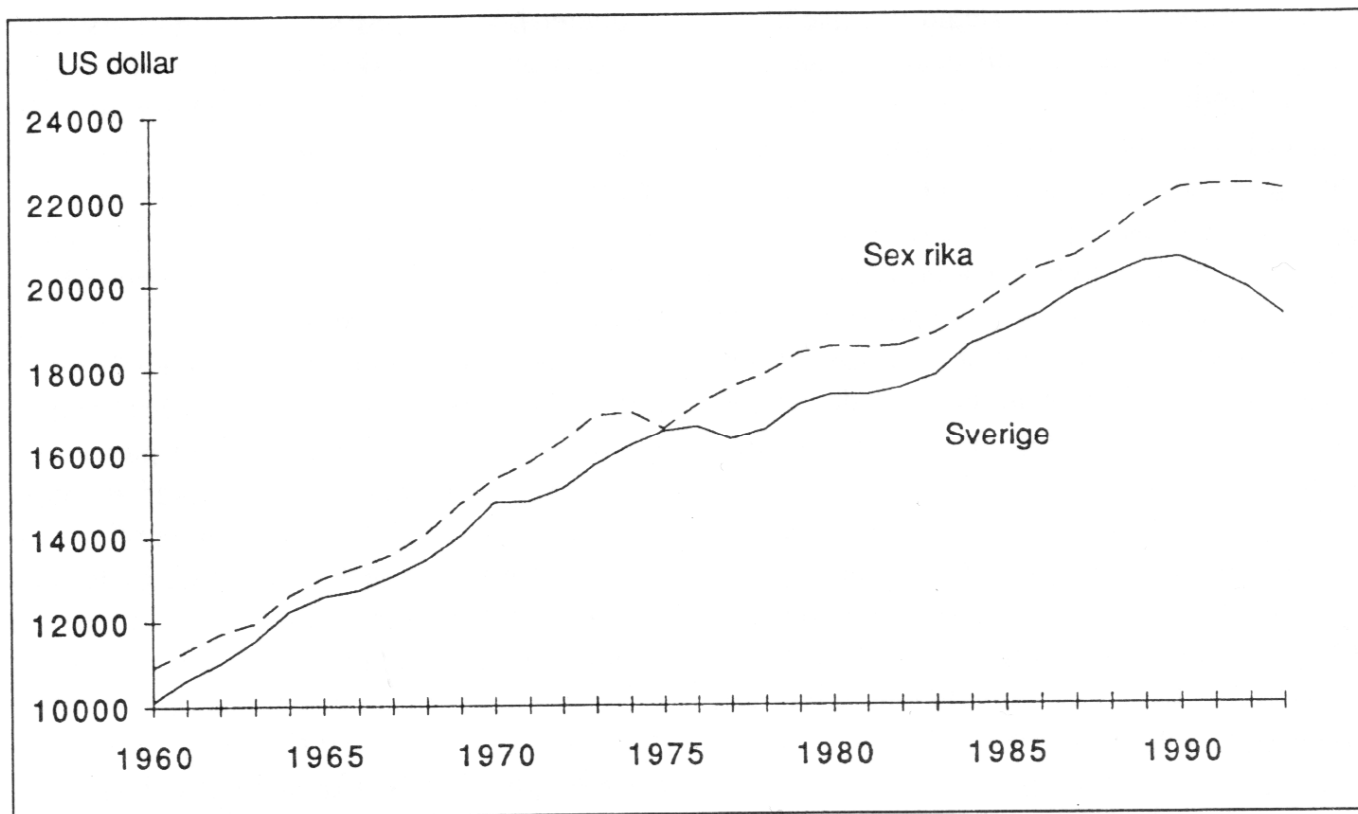
Vid jämförelser av BNP-nivåer mellan olika länder är det viktigt att valutakonverteringen görs på ett rättvisande sätt. Det är välkänt att användandet av löpande växelkurser eller växelkurser för ett godtyckligt år blir gravt missvisande. För att illustrera detta problem jämför jag i tabell 3 BNP per capita i Sverige, USA och Tyskland år 1993 med några olika växelkurskonverteringar inklusive den s k PPP-växelkursen, vilket är den växelkurs som

Tabell 3. BNP per capita i Sverige, Tyskland och USA år 1993 med användande av olika växelkurskonverteringar (i USD).

	1985 års växelkurs	1990 års växelkurs	1993 års växelkurs	PPP växelkurs
Sverige	19 228	27 949	21 246	68
Tyskland	13 221	24 085	23 546	83
USA	24 302	24 302	24 302	100
Sverige/Tyskland	1,45	1,16	0,90	0,82
Sverige/USA	0,79	1,15	0,87	0,68

Anm: För PPP-jämförelsen har nivån i USA satts till 100.

Källa: OECD Main Economic Indicators, September 1994, OECD Economic Outlook, Juni 1995 (för växelkurser) och OECD National Accounts 1960–1993, 1995.

Figur 2. BNP per capita 1960–93 i Sverige och sex rika europeiska länder (1990 års priser och 1994 års växelkurser).

Anm: Sex rika europeiska länder är ett ovägt genomsnitt av Danmark, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Schweiz och Storbritannien. Användningen av 1990 års priser påverkar inte nivåjämförelsen mellan länder på något systematiskt sätt, eftersom det endast påverkar vilka vikter som används vid sammanvägningen av BNP:s olika komponenter inom respektive land. Denna figur är reproducerad från Henrekson (1996). Anledningen till att någon uppdatering ej gjorts är att det skulle minska jämförbarheten med Korpi (1996).

Källa: OECD Economic Outlook, juni 1995 (för växelkurserna) och OECD National Accounts 1960–1993, 1995.

likställer prisnivån på en given varukorg i de tre länderna. Det är uppenbart att användandet av växelkurser för givna år ger upphov till enorma kast i de relativa nivåerna. Tabellen visar också att det var först efter att den svenska kronan började flyta 1992, vilket gjorde att den tidigare övervärderingen upphörde, som resultaten vid en konvertering med löpande växelkurs och PPP-kurs blev jämförbara. PPP-justerade per capita-jämförelser är därför de enda som är konsistenta och har ett rimligt informationsvärde.

På basis av sin figur 1 drar Korpi slutsatsen att Sveriges "absoluta försteg över EEC och de andra sex rika länderna tenderade att öka fram till 1990." Denna slutsats beror helt och hållet på att jämförelsen görs med 1985 års växelkurser.⁶ År 1985 var dollarn extremt stark och EU-valutorna mycket svaga. Den svenska kronan, å andra sidan, var knuten till en korg av valutor där dollarn hade dubbel vikt, vilket innebar att kronan just detta år var

osedvanligt högt värderad vis-à-vis EU-valutorna. I figur 2 gör jag istället jämförelsen med "de sex rika europeiska länderna" med 1994 istället för 1985 års växelkurser. Som vi kan se räcker detta för att kullkasta Korpis slutsats. Genomsnittsinkomsten är nu utan undantag högre i "de sex rika" än i Sverige och deras absoluta försteg tenderar att öka efter 1975. Denna enkla övning visar att nästan vilket påstående som helst kan "bevisas" om man väljer de växelkurser som stöder den egna tesen och Korpi har valt just den växelkurs som verifierar hans tes. Även om läsaren anser det mer rättvisande att jämföra absolut än relativ tillväxt, är det enkelt att visa att även den absoluta tillväxten varit lägre i Sverige än i jämförbara ländergrupper (se Henrekson 1996).

När Walter Korpi sedan redovisar utvecklingen för PPP-justerade BNP per capita så görs även detta på ett missledande sätt. I sin figur 2 redovisar han utvecklingen för PPP-justerad BNP per capita i Sverige, OECD,

EEC och ”de sex rika” länderna, och drar slutsatsen att ”den svenska utvecklingen går hand i hand med såväl EEC som genomsnittet för de sex rika europeiska länderna”. Korpi redovisar dock nominella (icke-inflationsjusterade) serier, vilket tenderar att lura ögat. I *figur 1* ovan replikerar jag och utsträcker Korpis kurvor för Sverige och OECD (högra skalan). Dessa två kurvor är helt enkelt en annan representation av den tidigare diskuterade kurvan (vänstra skalan) för PPP-justerade BNP per capita i Sverige relativt OECD:s genomsnitt (normaliserad så att OECD = 100). Som läsaren ser förmedlar dessa två representationer av samma sakförhållande mycket olika intryck. Den nominella PPP-justerade BNP-serien förefaller visa en ungefärligen oförändrad skillnad mellan Sverige och OECD från 1970 till mitten av 1980-talet, men detta implicerar en fallande *real* skillnad.

Slutligen kan framhållas att det starkt kan ifrågasättas om man överhuvudtaget skall förvänta sig en långsammare procentuell tillväxt i länder som i utgångsläget är rikare. Dels är, som redan nämnts, upphinnarfaktorn sannolikt svagare än tidigare, dels antyder den nya sk endogena tillväxtteorin (se t ex Lucas 1988 och Romer 1990) att det inte alls är självklart att investeringar behöver ha avtagande avkastning. Detta beror bl a på att investeringsbegreppet vidgats betydligt och även inkluderar humankapital och ny kunskap (teknologi). Romer (1989) visar också att om man studerar tillväxttakten i olika länder i ett mycket långsiktigt perspektiv (från 1830-talet) så är tillväxttakten istället ökande över tiden, vilket står i bjärt kontrast till Korpis presumtion. Kort sagt, en utvärdering av Sveriges tillväxt jämfört med andra länder sker lämpligen genom en jämförelse av relativa tillväxttakter.

3.5 Inferenser om hela ekonomin utifrån studier av utvecklingen av den krympande tillverkningsindustrin

Mellan 1970 och 1993 sjönk tillverkningsindustrins andel av BNP i Sverige från 26 till 18 procent. Korpi gör poängen att arbetsproduktiviteten i tillverkningsindustrin i Sverige öka-

de lika snabbt som för genomsnittet av 10 andra länder under åren 1977–89.⁷ Ur detta konstaterande drar han slutsatsen att ”det är svårt att upptäcka klara belägg för den typ av långsiktig eftersläpning i arbetsproduktiviteten i tillverkningsindustrin som borde följa om marknadsmekanismerna i Sverige snedvridits.” Detta förfarande och denna slutsats förtjänar åtminstone två kommentarer. För det första utgör åren 1977–89 endast ungefärligen halva den period vi här diskuterar och under just den perioden stimulerades den svenska tillverkningsindustrin av fem devalveringar. Om vi tittar på en längre period släpar Sverige efter även i detta avseende (se vidare Henrikson 1996). För det andra är det så att vad som rent statistiskt förefaller vara en snabb produktivitetstillväxt är troligen ett resultat av att de minst produktiva enheterna lades ned. Som en analogi kan noteras att tillväxten i arbetsproduktiviteten varit extremt snabb i den krympande jordbrukssektorn under hela efterkrigstiden. Således går det inte att dra någon slutsats om utvecklingen i Sverige som helhet genom att referera till tillväxttakten i arbetsproduktiviteten i tillverkningsindustrin under perioden 1977–89.

3.6 Sveriges stora offentliga sektor påstås bidra till en alltför negativ bild av tillväxten

Ytterligare en faktor som Korpi påstår bidrar till att ge en överdrivet negativ bild av Sveriges relativa tillväxt är vår stora offentliga sektor eftersom produktivitetstakten per definition är satt till noll i denna sektor. Självklart finns en risk att antagandet att produktivitetstakten är noll leder till en negativ bias i de svenska tillväxtsiffrorna. Emellertid är effekten i så fall liten. Produktivitetsdelegationen (1991: 115–117) visar att effekten på den svenska tillväxttakten skulle vara mycket liten om vi, i likhet med Tyskland, antog en produktivitetstakt på 0,5 procent per år i offentlig sektor. Dessutom finns det åtminstone två faktorer som pekar i motsatt riktning och Korpi nämner inte någon av dessa. För det först har den offentliga sektorns andel

av BNP vuxit under den period Korpi studerar, vilket i sig själv kan ha bidragit positivt till den statistiskt registrerade produktionen, eftersom tidigare oregistrerad produktion såsom åldrvård och barnomsorg kan ha flyttats från hushållen till den offentliga sektorn snabbare än i andra länder. För det andra visar studier där man försökt mäta produktivitetsutvecklingen i offentlig sektor att ett antagande om en produktivitetsökningstakt på noll i många fall kan ha varit alltför optimistiskt, åtminstone fram till 1980-talet.⁸

4. Avslutande synpunkter

Jämfört med ett genomsnitt av andra rika länder har den ekonomiska tillväxttakten i Sverige varit låg i åtminstone ett kvartssekel. Den kanske mest slående illustrationen till detta faktum är att Sveriges relativa per capita-inkomst föll från fjärde till sextonde plats från 1970 till 1993 och att Sverige därefter (t o m 1997) fallit tillbaka till artonde plats. Trots de belägg jag har presenterat har Walter Korpi i ett stort antal artiklar hävdad att de som menar att Sverige släpar efter har baserat sin slutsats på "vad som med en underdrift kan kallas slarviga analyser". Istället vill han göra gällande att svensk ekonomisk utveckling sammantaget varit i linje med utvecklingen i andra jämförbara länder.

I denna artikel har jag försökt visa hur det mot alla odds är möjligt att förmedla en sådan bild. Det är ett resultat av ett antal specifika och omotiverade strategiska överväganden: missvisande val av tidsperioder, hänvisning till upphinnarfaktorn för att slippa jämförelser med breda länderaggregat, fokusering på absolut istället för relativ tillväxt i vissa fall, jämförelser av inkomstnivåer på basis av godtyckligt valda växelkurser från icke-representativa år istället för PPP-växelkurser, presentationer av nominella storheter för att göra den reala utvecklingen mindre tydlig, tolkning av en långsiktigt svag utveckling som resultatet av specifika politikmisstag samtidigt som liknande misstag i andra länder ignoreras och dragande av omotiverade slutsatser om

ekonomin som helhet från analyser av delar av ekonomin.

Med tanke på att den svenska ekonomiska politiken i viktiga avseenden avvikit från den som förts i många andra OECD-länder sedan 1970-talet, är det knappast förvånande att många ekonomer argumenterat att den långsamma ekonomiska tillväxten åtminstone till en del kan förklaras av en avvikande ekonomisk politik. Korpi avfärdar relevansen i dessa argument på basis av sitt påstående att Sverige de facto inte har släpat efter, men eftersom det inte finns någon grund för Korpis påstående, så är det åtminstone för mig uppenbart att det är ett angeläget forskningsområde att försöka förklara Sveriges långsamma tillväxt. Emellertid ligger detta utanför ramarna för denna artikel.

Det allra mest anmärkningsvärda i Walter Korpis artikel i denna tidskrift är kanske trots allt att han hävdar att en nationalekonomisk forskare som i Sverige vill göra karriär gör säkrast i att inte gräva alltför djupt i statistiken för att hitta fakta som ifrågasätter de ledande ekonomernas syn. Var och en som närmare studerar debatten bland svenska ekonomer vad gäller stora frågor som arbetslösheten, den offentliga sektorns lämpliga storlek och orsakerna till den svenska eftersläpningen ser att det finns en stor spännvidd i de uppfattningar som framförs. När det gäller sakförhållandet i just den fråga som Walter Korpi tar upp, dvs om Sverige släpar efter, ger det statistiska materialet dock inte något stöd för Korpis bedömning. Trots detta skriver han att "sklerosförespråkarna har redovisat ett klart missvisande urval av tillämpliga belägg och data av relevans för deras diagnos". Jag hoppas att denna artikel har övertygat läsaren att det saknas grund för ett sådant påstående.

Magnus Henrekson

Noter

* Jag är tacksam för finansiellt stöd från Humanistiskt-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

(HSFR). Denna artikel bygger till stor del på Henrekson (1996), vilken skrevs för den brittiska tidskriften *Economic Journals* symposium betitlat "Controversy: Economists, the Welfare State and Growth: The Case of Sweden". Övriga bidrag var Korpi (1996), Agell (1996) och Dowrick (1996).

1. En slagkraftig illustration till detta är att när Sverige blev medlem i EU 1995 så sjönk EU:s genomsnittsinkomst, eftersom den svenska inkomsten låg under snittet i EU. Enligt de senast tillgängliga siffrorna från EU:s statistikorgan *Eurostat* har Sverige EU:s 10:e högsta BNP per capita, 1,8 procent under EU-snittet.

2. Den som är intresserad av färskare referenser till diskussionen kan hänvisas till Agell, Lindh och Ohlsson (1997), Fölster och Henrekson (1998) och Lindbeck (1997).

3. Se Henrekson, Jonung och Stymne (1996) för en mer omfattande motivering.

4. Hansson och Henrekson (1997) ger en bred översikt och utvärdering av upphinnarhypotesen.

5. Samtliga citat är i min egen översättning.

6. De data Korpi använder har visserligen hämtats direkt ur OECD:s publikationer, men de blir för den skull inte mindre missvisande i detta sammanhang.

7. Det kan här noteras att jämförbara data publiceras för 12 länder. Det rimliga hade varit att jämföra Sverige med genomsnittet för alla de övriga. Korpi väljer dock att ta bort Japan, dvs det land som har snabbast produktivitetstökningstakt, från genomsnittet.

8. Se text *Statlig tjänsteproduktion. Produktivitetens utvecklingen 1960-1980*, Rapport 1985:12, Statskontoret, och *Produktions-, kostnads- och produktivitetens utveckling inom offentligt bedrivna hälsovård*, rapport till ESO, DsFi 1985:3.

Referenser

- Abramovitz, M, 1986. Catching Up, Forging Ahead, and Falling Behind, *Journal of Economic History* **66**, 385–406.
- Agell, J, 1996. Why Sweden's Welfare State Needed Reform, *Economic Journal* **106**(459), 1760–1771.
- Agell, J, Lindh, T, Ohlsson, H, 1997. Growth and the Public Sector: A Critical Review Essay, *European Journal of Political Economy* **13**(1), 33–52.
- Bergström, V, 1982. *Studies in Swedish Post-War Industrial Investments*. Doktorsavhandling, National-ekonomiska institutionen, Uppsala universitet.
- Dowrick, S, 1996. Swedish Economic Performance and Swedish Economic Debate: A View from Outside, *Economic Journal* **106** (459), 1772–1779.
- Fölster, S, Henrekson, M, 1997. Growth and the Public Sector: A Critique of the Critics. Working Paper nr 492, IUI, Stockholm.
- Fölster, S, Henrekson, M, 1998. Growth Effects of Government Expenditure and Taxation in Rich Countries. Manuskript, IUI, Stockholm.
- Hansson, P, Henrekson, M, 1994. Catching Up in Industrialised Countries: A Disaggregated Study, *Journal of International Trade and Economic Development* **3** (2), 129–146.
- Hansson, P, Henrekson, M, 1997. Catching Up, Social Capability, Government Size, and Economic Growth, s 61–148 i Bergström, V (red), *Governments and Growth*. Oxford: Clarendon Press.
- Henrekson, M, 1996. Sweden's Relative Economic Performance: Lagging Behind or Staying on Top?, *Economic Journal* **106** (459), 1747–1759.
- Henrekson, M, Jonung, L, Stymne, J, 1996. Economic Growth and the Swedish Model, s 240–289 i Crafts, N F R och Tonniolo, G (red), *Economic Growth in Europe since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jakobsson, U, 1996. Räcker reformerna av den svenska modellen?, s 63–85 i Lundgren, N (red), *Vad vill Sverige med EU?*. Stockholm: SNS Förlag.
- Korpi, W, 1996. Eurosclerosis and the Sclerosis of Objectivity: On the Role of Values Among Policy Experts, *Statsvetenskaplig Tidskrift* **99** (4), 369–389. Även publicerad i *Economic Journal* **106** (459), 1727–1746.
- Lindbeck, A, 1997. The Swedish Experiment, *Journal of Economic Literature*, **35** (3), 1273–1319.
- Lindbeck, A, m fl 1993. *Nya villkor för ekonomi och politik*. SOU 1993:16, Ekonomikommisionens förslag. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Maddison, A, 1982. *Phases of Capitalist Development*. Oxford: Oxford University Press.
- Produktivtetsdelegationen, 1991. *Drivkrafter för produktivitet och välbstånd*. SOU 1991:82. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Romer, P M, 1989. Capital Accumulation in the Theory of Long-Run Growth, s 51–85 i Barro, R J (red), *Modern Business Cycle Theory*. Oxford: Blackwell.
- Romer, P M, 1990. Endogenous Technical Change, *Journal of Political Economy* **98** (5), S71–S102.